

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-ни Светлана Янакиева,

Институт за балканистика с Център по тракология при БАН,

член на научно жури

по конкурсе за заемане на академичната длъжност доцент

по научно направление 2.2. История и археология (Стара история и тракология – ГИС в помощ на античната история), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“

в ДВ, бр. 50 от 15. 06. 2018 г.

Единственият кандидат по обявения конкурс, Юлия Милчева Цветкова, отговаря на изискванията на закона и правилниците за прилагането му за участие в конкурса. Тя е завършила висшето си образование като магистър по история (1997 г.), придобила е образователната и научна степен „доктор“ (2005 г.) и има необходимия трудов стаж последователно като асистент, старши асистент и главен асистент по стара история и тракология. Свръх изискванията има и втора магистратура по археология (2018 г.). Научните ѝ интереси и публикациите ѝ, както и преподавателската ѝ дейност в областта на античната история и тракологията отговарят на тематиката на конкурса.

За участие в обявения конкурс гл. ас. д-р Ю. Цветкова е представила една самостоятелна монография и 17 статии (от тях 8 в съавторство), публикувани след придобиването на докторската степен. Освен това тя е съавтор на над 20 отчета за археологически разкопки и проучвания, публикувани в поредицата АОР за същия период, както и съставител (в съавторство) на четири сборника, автор на една научна рецензия, на един отзыв за научно събитие (XIII международен конгрес по тракология) и на 16 карти в различни сборници.

С най-голяма стойност за конкурса е представената монография *ГИС и тракология. Приложения на географските информационни системи в изследванията на тракийската история*. Книгата е смело начинание в областта на приложението на ГИС в изследванията на тракийската история – проучване, което се предприема за първи път. Тя се състои от предговор, въведение, две части с по три глави, включващи 20 карти, заключение и библиография. Приложени са и списъци на фигурите, картите и таблиците.

Първата част е посветена от една страна на въвеждане в проблематиката на самите географски информационни системи, което е много полезно за бъдещите

читатели, които не са ГИС специалисти, а от друга – по-специално на тяхното приложение в историческите дисциплини – както състоянието на използването на ГИС към настоящия момент, така и възможностите за приложението им, предпоставка за която е пространствената обвързаност на историческите събития и процеси. Авторката е основание разглежда използването на ГИС технологии в историческите изследвания като съвременно продължение на интердисциплинарното поле на историческата география и се солидаризира с мнението, изказано в публикациите по въпроса в световен мащаб, че от ГИС в никакъв случай не се очаква и не е възможно да замени историческия анализ, а трябва да се разглежда като допълващ подход, който позволява наблюдение от друг възможен ъгъл. Особено важен ми се вижда параграфът, който описва възможностите за пространствен анализ в ГИС (1.2.3.) – според близост/разстояние; анализи на повърхнината; оценено разстояние; анализ на пешеходното разстояние и на краткия път (с. 33-44). Заедно с това са подчертани особеностите на историческата ГИС, произтичащи от естеството на данните, извлечени от първичните исторически извори, и свързаната с това необходимост от критичен изворен анализ преди привиждането им в дигитален вид. Ползнен за бъдещите читатели е списъкът на по-важни ГИС базирани уеб-портали, разработвани в различни страни (1.3.3., табл. 1). Трябва да отбележа също, че доста сложната за повечето хуманитаристи материя в тази част е облечена в много добър, прецизен и ясен стил и стил, което способства за по-доброто възприемане.

Втората част е същинската част на монографията, в трите глави на която д-р Цветкова показва на практика технологията на използването на ГИС методите при изследването на проблеми от тракийската история и възможностите на ГИС анализа в съчетание с извороведския анализ да предоставя нови аргументи при спорни хипотези, както и да поставя на обсъждане нови въпроси. В първата глава въз основа на сведенията на Херодот за скитския поход на Дарий и по-късните данни за пътната мрежа в района (римските пътеводители и източници от византийско и османско време) чрез възможностите на ГИС анализ на краткия път са генерирани два модела и чрез тестването на по три варианта за всеки (карти 6 и 7) е избран най-подходящият за трасето на пътя на Дарий от Херайон до Аполония. Генерираният маршрут е сравнен с наличните в пътеводителите пътни станции от римската епоха в района (Друзипара и Ут сургас) и е предположена възможността тъкмо на тези места да са били спирките по трасето (карта 8). Тази вероятност наистина е голяма, защото римските пътища обшо взето следват такива от предримската епоха, като идеалният случай би бил проверка

чрез археологически разкопки. Ползена в сравнителен план би била в случая и статията на Г. поп Аянов за старите пътища и селища в Странджа и Сакар, защото авторът познава отлично терена и античните останки в района.

По аналогичен начин във втора глава чрез съчетание на традиционен извороведски анализ на сведенията на Ксенофонт и ГИС анализ на оценено разстояние са предложени различни варианти на реконструкция за обхвата на владенията на Месад, както и възможностите да се разглеждат като резиденции на одриския цар Мелок определени археологически обекти (карти 11, 12, 13, 14, 15), като тук вече сравнението е и с налични данни от разкопки на синхронни на литературните данни обекти.

ГИС базираният пространствен анализ на разпространението на съкровища от бронзови монети на Филип II и Александър III в **трета глава** (карти 16, 17, 18, 19 и 20) поради естеството на нумизматичния материал се доближава до приложението на ГИС в археологията – моделирани са концентрациите на находки, които очертават икономическия и политическия аспект на проникването на македонските бронзови монети в Тракия. Този текст потвърждава и констатацията за тясното сътрудничество и обвързаност на отделните исторически дисциплини, включително и в сферата на ГИС анализите.

Като цяло изследването освен че е пионерско и постига определени резултати при анализите в трите конкретни исторически казуса, представлява и сериозна аргументация в полза на разширяването на приложението на ГИС анализите при изследването на тракийската история. Без да спестява наличието на трудности (напр. големата по обем работа при привеждането на информацията в дигитален вид) и разглеждайки напълно реалистично ограниченията на метода, д-р Цветкова успява да ни убеди в полезността на разглежданите методи (надеждна и проверима информация, визуализиране на данните и др.) и тяхната перспективност – становище, което напълно споделям и подкрепям. Колкото до поставения в заключението въпрос за опозицията между хуманитарни и точни науки, такава опозиция съществува наистина, но в друг аспект, а в аспекта на използване в историческите изследвания на свързани с точните науки методи съществуването на подобна опозиция е отживелица и монографията на Ю. Цветкова е още една крачка по пътя на преодоляването ѝ.

Представените за конкурса статии са с различна тематична насоченост. Във връзка с тематиката на конкурса – стара история и тракология – искам специално да подчертая тези, които са посветени на проблеми на тракийската политическа история:

„Земите на Месад“ (№ 3), „Дълголетникът Терес“ (8), „Одриси и перси“ (9) и „Тракийският Херсонес и одриските владетели 5.-4. в.пр.Хр.“ (17). Всички те се отличават с детайлна работа с античните изворови данни, критичност към определени изказвания в досегашните изследвания мнения и способност за поставяне на проблемите в нова светлина, благодарение на което са постигнати и нови решения.

В друга голяма група статии (някои от които в съавторство) се разглеждат археологически проблеми и се излагат резултати от теренни проучвания. И тук са налице стремеж към систематизация и обобщения, както и иновационни подходи. И в двете групи в голям брой от статиите са изложени методите на ГИС анализите в историческите и археологическите изследвания.

Съгласна съм с представената справка за привосите. Намирам за напълно достатъчен броя на забелязаните цитирания на публикациите. Отличен атестат за научна активност е и участието на кандидатката с доклади в 14 международни и национални научни форума – конгреси, конференции и симпозиуми, от които шест в чужбина и осем – в България.

Преподавателската работа на гл. ас. Ю. Цветкова освен семинарните занятия по стара история и тракология, включва и лекционни курсове по стара история (*Древна Гърция и Древен Рим*) и тракология, по антична история на балканските народи, специални курсове в бакалавърска и магистърска програма, както и ръководство на три дипломни работи.

Всичко казано дотук – отличното познаване на материята, прецизната работа с литературните извори и археологическия материал, привосите в изследваните теми и качества като творческо мислене и новаторски подход – говори за несъмнените възможности на гл. ас. д-р Ю. Цветкова за научно-изследователска и преподавателска дейност и ми дава основание убедено да препоръчам научното жури по конкурса да гласува за избора ѝ за академичната длъжност доцент по стара история и тракология, за което ще гласувам и аз.

София
16. 11. 2018 г.

(проф. д-р Светлана Янакиева)